

TAK SI TU ŽIJEME

Vojka nad Dunajom a Dobrohošť (vľavo hore) ležia ani nie kilometer od seba. Rozdiel medzi nimi je výrazný.

DEDINY, NAD KTORÝMI PLÁVAJÚ DUNAJSKÉ LODE

Ostrov veľkých sľubov

Pri výstavbe Vodného diela Gabčíkovo vznikol medzi starým korytom Dunaja a prírodným kanálom elektrárne umelý ostrov. Na ňom zostali tri dediny: **DOBROHOŠŤ**, **VOJKA NAD DUNAJOM** a **BODÍKY**. Tri dediny tak trochu odrezané od sveta.

NÁŠ SERIÁL!

Ľúbia dobre jest'

So zvyškom Slovenska sú dediny spojené iba dvoma cestami. Jedna vedie cez zdrž pri Čunove a druhá cez priehradný múr v Gabčíkove. K dispozícii majú aj kompu Ostrava, známu z kauzy predraženého plavidla. Preváža autá a ľudí z Vojky nad Dunajom do Kyselice na druhej strane. Mimochodom, predražených a všelijako zmanipulovaných vecí je tu viac. Miestni často len mávajú rukou: „Čo tam pozemková mafia na východe! Tu aké sa robia fahy a ako sa tu niektorí vyvolení nabaľujú...“ Šušká sa, že na ostrove majú svoje záujmy mnohí. Veselé kopy sa nad zabehnutým systémom usmieľajú. Už je to pre nich také normálne, že o tom bez problémov rozprávajú a už len sem-tam neveriacky krúti hlavou. Napohľad to však v troch dedinách vyzerá príjemne. Jedna malebnejšia ako druhá či tretia a každá zároveň vyzerá inak.

Starosta Dobrohošťa (Doborgaz) Jozef Boráros (56) ma previedol obcou a mal sa čím chváliť takmer na každom kroku. Nielen obyvatelmi dediny. Tam taký úradník, tam lekár, tam riaditeľ, tam známa tvár... „Aj pozemky sú u nás dvojnásobne drahšie ako napríklad v Bodíkoch,“ konštatuje.

„Snažíme sa mať dosť obyvateľov na to, aby sme mohli dobre žiť, ale nechceme sa stať kolóniou na bývanie, ako sa to stalo niektorým obciam. Pozemky sme rozparcelovali s rozumom. Máme len bungalovy, žiadne bytovky, dvojdomy či poschodové stavby.“

Najväčším projektom obce je v súčasnosti vybudovanie mosta pre peších a cyklistov cez staré koryto Dunaja do maďarského Dunakiliti, kde sa napojí na chodníky jedinečnou prírodou okolo Mošonského ramena. Tie zachránilo rozhodnutie Maďarska nedobudovať vodné dielo Gabčíkovo-Nagymaros →

JOZEF BORÁROS, prvý muž Dobrohošťa, prejde obec za deň niekoľkokrát.

Legenda

Dnešná Vojka nad Dunajom získala meno a postavenie vďaka záchrane prvého uhorského kráľa Štefana. Jeho pohanské meno bolo Vajk. Zastrešil tu jeleňa a ten spadol do vody. Keď ho kráľ vyťahoval, spadol do vody aj on sám. Zachránili ho dvaja rybári, ktorým za odmenu daroval zem. Vďační rybári nazvali obec Vajkou.

Pri materiálových jamách si miestni udržiavajú malé štrkové pláže.

Jedinou sakrálnou pamiatkou v Bodíkoch je kostol postavený v roku 1996.

→ a vrátiť prírodu do pôvodného stavu. „Rátame s návalom turistov. Dôležité je vytvoriť im zázemie. Aby mali možnosť niekde sa občerstviť a ísť na toaletu. Aby na ňu nemuseli chodiť do kríkov alebo na druhú stranu do Maďarska. Musíme myslieť dopredu,“ vysvetľuje. Starosta vyzerá ako akčný muž, ktorý akoby bol v neustálom pohybe. Ráno vstane a hneď kontroluje dedinu a niečo rieši. Napríklad či si ľudia pokosili svo-

je časti verejného priestranstva. V Dobrohošti majú chodníky zo zámkovej dlažby a starosta je „blázon“ do okrasných drevín. Sú po celej obci. Rozmýšľa, ktoré by sa najviac hodili a najlepšie vyzerali.

„Máme škôlku s maximálnou kapacitou 46 detí. V súčasnosti ich máme 44,“ hovorí, keď vchádza do obecnej budovy. Samozrejme, ani tu v jednoduchom modernom priestore nechýba

podlahové kúrenie, ktoré zabezpečuje termočerpadlo. Priestory voňajú novotou. „Naša škôlka je dvojjazyčná a nikto s tým žiadny problém nemá. Väčšie deti vozíme obecným autobusom do škôl v Bratislave.“

Dedina je známa aj vychytenou letnou akciou Dobrohoštské pece, keď domáci pripravujú miestne špeciality a ponúkajú ich gurmánom. Kto raz prišiel, vráti sa... V Dobrohošti ľúbia jesť: „Okrem

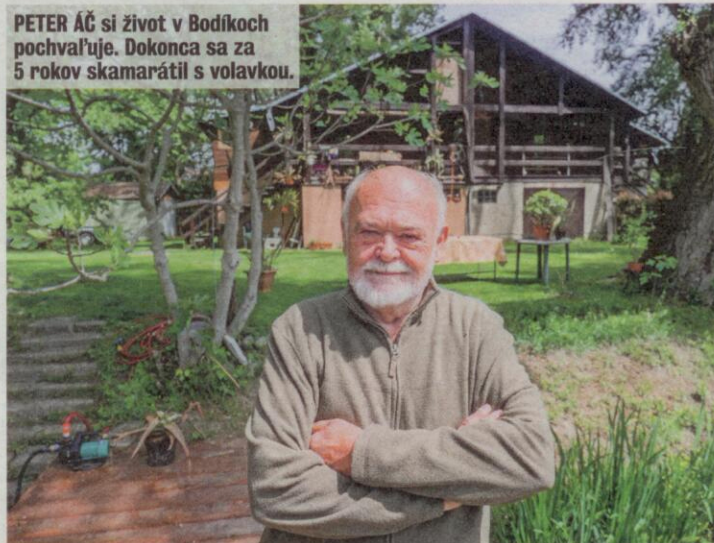

Starosta Bodíkov TAMÁS VILÁGI dokáže obecné počty vysypať z rukáva. Nemá toho veľa.

pecí robíme pre našich obyvateľov obecnú zabíjačku. Pripravujeme všetko, čo k nej patrí, vrátane vareného vína, akcia je zadarmo. Len kto chce, prispeje. Vždy sa obci investícia vráti.“

Keď sa starostu pýtam, aké má

PETER ÁČ si život v Bodíkoch pochvaľuje. Dokonca sa za 5 rokov skamarátil s volavkou.

v dedine problémy, len mykne plecom: „Žiadne. Na Slovensku sa každý na niečo vyhovára. U nás je v móde spomenúť kompu. Ja sa o ňu nestarám. Spojenie máme dobré. Strašné je to len počas špičky. Po hlavnom ťahu cez ostrov jazdí veľa áut a na rýchlosť si nikto pozor príliš nedáva. Už aby bol nový obchvat Bratislavy hotový. Cesta cez nás je perfektná skratka za prácou do Rakúska. Ľudia sa takto vyhýbajú jazde cez hlavné mesto,“ vysvetľuje.

Zvláštnosťou obce je, že nemala žiadne vlastné pozemky pod budovami. „Dokonca ani cesty nie sú naše, ale dánske. Bývali majetkom urbariátu. Ten ich nechcel dať obci. Dostal ich pôvodný majiteľ – miestne družstvo, ktoré časom menilo majiteľov, až sa dostalo do dánskych rúk. Chceli nám ich predať za 700 000. Čo sa zbláznili?“ Jozef Boráros je starostom od roku 2003 aj s malými prestávkami, keď musel z úradu odísť po právoplatnom odsúdení za napadnutie. Vraj mu „rupli“ nervy, keď videl občana močiaceho na nový plot pri škôlke...

Na ihrisku vo Vojke nad Dunajom hneď vedľa štýlového dedinského Ježibaba pubu.

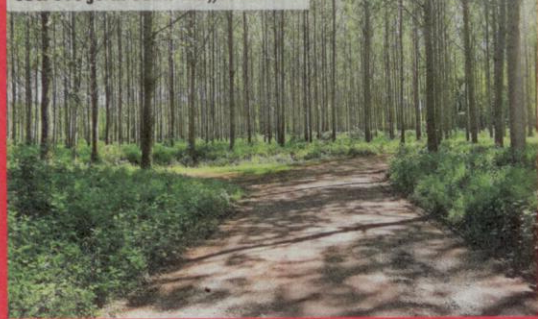
politická garnitúra, ktorej starosta Vojky nad Dunajom nie je blízky. Napriek tomu sa mu podarilo dať dedinu do poriadku. „Čo sa dalo, urobili sme,“ konštatuje.

Obce na umelom ostrove Gabčíkova sú vo veľmi špecifickom prostredí. Podobné samosprávy na Slovensku nie sú. „Akoby sme nezaujímali legislatívu a sľuby spred výstavby vodného diela upadli do zabudnutia. Nemáme žiadne kompenzácie a kompetentní nám žiadnu pomoc neposkytli.“

predmetom miestnych daní. Ďalších 100 hektárov ramennej sústavy je z nich preto vylúčených. Máme tu chránené územie, ktorých lesy tiež nie sú predmetom miestnych daní.

Z 350 hektárov našich lesov je predmetom daní len 204 hektárov. Keď to zrátame, tak nám len zo zákona zmizne polovica celkovej výmery, za ktorú by sme mohli mať dane. K tomu pridajme problémy s vedením pozemkového spoločenstva, ktoré je zástupcom

Veľká časť lesov na umelom ostrove je určená na „kšeft“.

Starosta Dobrohošťa má vášeň pre krásne dreveniny, ktorými skrášľuje obec.

Jedným slovom: Horor!

Vojka nad Dunajom (Vajka) je od Dobrohošťa vzdialená sotva kilometer. Aj na pohľad vyzerá inak. Starosta Donald Álló (42) robí starostu už 13. rok. Prekáža mu systém provízií a predražené investície, na ktorých si dokáže privyrobiť zopár ľudí od zdroja a od pečiatok. Keď preberal dedinu od svojho predchodcu, bola zadlžená, preto na dotácie mohol zabudnúť. Museli sa krok za krokom dostať z najhoršieho. Trvalo to 4 roky. Potom prišla hospodárska kríza... A potom

Dve najväčšie položky obce sú miestne a podielové dane. „Miestne dane vychádzajú z veľkosti katastra. Vojka nad Dunajom má 820 hektárov. Slovenský priemer je približne 1 500 hektárov. U nás vo Vojke je z tých 820 hektárov 80 pod vodou prírodného kanála. Za to nemáme ani cent. Jazerá Vojka a Šulany znamenajú ďalších 120 hektárov vodnej plochy. Jazerá vznikli ako materiálové jamy, zásobárne štrku pri stavbe vodného diela. Ani za tie nám nikdy nikto nič nedal. Vodné plochy nie sú

majiteľov pozemkov. Dane nám už 4 roky neplatia. Žiaľ, zákon o zriadení pozemkových spoločenstiev neurčuje daňovníka. Zo 400 hektárov, ktoré nám zostali, majú oni 300 hektárov,“ vypočítava starosta. Ďalším problémom sú na celom ostrove podielové dane. Ak sa prisťahovalci neprihlásia na trvalý pobyt, obec o ne prichádza. Starosta Vojky nad Dunajom odhaduje, že neprihlásených má v obci približne 250. V čase, keď sa zaplnia chatky, je tam ďalších 500 ľudí.“

Anketa

Mária Hollnsteinerová (40)

Prisťahovala som sa do Bratislavy, kde som najprv žila v Petržalke s rodičmi. Potom som bývala v Dúbravke, až som sa dostala sem do pokojnej atmosféry a nádhornej prírody. Sme možno 20 minút od hlavného mesta, ľudia tu nie sú až takí vystresovaní a nikam sa neponáhľajú. Sú uvoľnenejší a neriešia konzum. Ani rečovú bariéru nemáme. Keď je medzi miestnymi čo len jeden, ktorý nerozumie po maďarsky, okamžite prechádzajú na slovenčinu. Chýba mi tu základná škola.

Majka Hollnsteinerová (20)

Je tu pokoj, príroda... Tým, že sa sem sťahujú ľudia z Bratislavy, sú medzi nami aj náročnejší. Domáci sú v pohode. Prisťahovalcom prekáža pes, ktorý šteká, a aj sliepka, ktorá kotkodáka. Máme tu kopu možností, kam ísť. Komu nechýbajú nákupné centrá, nájde tu všetko. Mne nič nechýba. Preto som tu.

Karol Mészáros (58)

Som klientom tunajšieho zariadenia sociálnych služieb už približne 10 rokov. Po mozgovej mŕtvici som bol čiastočne mobilný a býval som u brata v Bratislave. Keď som dostal gangrénu a amputovali mi nohu, poslali ma do ústavu v Bratislave a potom sem. Našiel som si tu veľa známych a priateľov. Býva sa tu dobre. Chýba mi tu rodina. Zišiel by sa aj bankomat a nejaký väčší obchod.

Starosta Álló upozorňuje aj na ďalšie krivdy, ktoré im spôsobuje ich odrezanosť od sveta. Pre tak málo ľudí tu podľa neho nebude nikdy zaujímavá ani verejná doprava. →

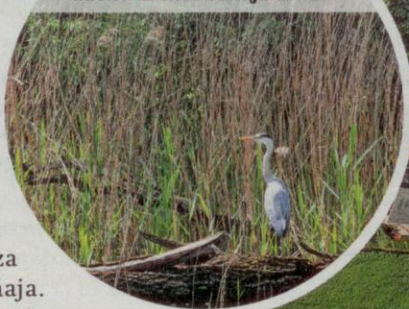
Kompa cez prírodný kanál je tretou cestou z ostrova.

V rokoch 1960 až 1987 bola obec Bodíky pričlenená k Hornému Baru, ktorý po výstavbe vodného diela zostal na druhej strane kanála.

Vtákov a ostatných živočíchov okolo našich brehov Dunaja ubúda.

→ Z toho dopravcom príjmy nehrozia a podľa toho sa správajú. „Jeden obecný autobus prevádzkujeme na vlastné náklady napriek tomu, že my sme nespôsobili, že sa nachádzame v takejto izolácii. Ak to zhrniem jednou vetou: je to tu horor,“ dodáva.

Najhorší je podľa starostu pohľad z druhej strany, z druhého brehu. „My však nechceme nižšiu kvalitu života. Úrady by sa mohli pozrieť na svet z nášho pohľadu. Dali sme podnet, aby nás zaradili do rovnakého systému ako obce okolo atómových elektrární, ktoré za to, že sú v oblasti blízko nich, dostávajú kompenzácie za potenciálne ohrozenie. Veď aj my sme v nebezpečnom pásme. Dvanásť metrov nad nami je voda a plávajú po nej veľké dunajské lode.“

Boli to len sľuby

Bodíky (Nagybodak) sú od zvyšných dvoch dedín o kúsok ďalej, najďalej od Bratislavy. Napriek

tomu v lete a najmä cez víkendy je tu rušno. Najzaľudnejšia je chatová kolónia pri ramene za hrádzou Dunaja. Tamás Világi (49) hovorí, že za posledné 3 roky sa v dedine narodilo iba jedno dieťa, úmrtí mali 18. Dedina akoby vymierala, ale nevymiera. Počet neprihlásených obyvateľov, ktorí tu trvalo akože nežijú, ale v podstate žijú, rastie. „Každoročne sa nám prihlási niekoľko ľudí na trvalý pobyt. Tých však môžeme zrátať na prstoch jednej ruky. Väčšina však zostáva neprihlásených a podielové dane za nich odchádzajú do Bratislavy.“

Dedina sa môže pochváliť novou hasičskou zbrojnicou a novým špeciálnym protipovodňovým privesom. Naposledy sa tu veľká voda

Vojka nad Dunajom má ako jediný historický kostol.

prehňala v roku 2013. Dedinu hrádza ustrážila, ale chatky za ňou splachovalo.

Starosta sa nestažuje. Ľudia vraj majú problém len s kanálom, ktorý ich odrezal od sveta. Bodíčania to majú všade najďalej, nech cestujú kamkoľvek. Do Horného Baru na druhom brehu, ktorého súčasťou dedina bola až do postavenia vodného diela, je to síce vzdušnou čiarou 3 kilometre, ale reálne de-

siatky kilometrov. „Do roku 1995 chodievali ešte veriaci do kostola práve v Hornom Bare. Až potom u nás v dedine pribudol nový na cintoríne.“

Domácim chýba aj plyn. „Nemôžeme nám ho sem zaviesť, vraj z bezpečnostných dôvodov. Takže naši obyvatelia nemôžu požiadať o príspevky na to, aby zmenili spôsob vykurovania. Za to nám pri výstavbe elektrárne sľubovali lacnejšiu

Vynovená škôlka v Dobrohošti.

elektrinu, ale nič také sme nakoniec nedostali. Boli to všetko len sľuby. Elektrina je drahá. V zime kúrimo buď drevom, alebo uhlím. To tiež nie je ekologické riešenie. Naši obyvatelia prišli aj o 65 hektárov pôdy, ktorá je dnes pod vodou. Ani za to nám nikto nič neplatí. Odpad vozíme na skládku veľkou okľukou tiež „vďaka“ kanálu. Ani to nikoho nezaujíma. Žijeme s tým.“

V Bodíkoch sa snažia prilákať turistov. Zatiaľ majú jeden obchod, 2 krčmy a plánujú cyklotrasu. „Ľudia od nás chodia pracovať do Bratislavy, Dunajskej Stredy a do elektrární v Gabčíkove. Niektorí pracujú v lese alebo u správcu Dunaja. Na úrade práce v Dunajskej Strede mám len dvoch evidovaných občanov. Jeden je zamestnaný pri verejnoprospešných prácach a druhý chodí na úrad po pečiatky. Z 270 obyvateľov je 14 školopovinných detí a 100 dôchodcov.“

Svet pod hladinou

Umelý ostrov Vodného diela Gabčíkovo je doslova vodné kráľovstvo.

Súčasne nešťastnú a šťastnú nehodu kráľa Štefana pripomína pomník uprostred Vojky nad Dunajom.

Voda tu zaberá veľa priestoru. Ako doma je v nej biológ, potápač a fotograf Peter Áč (67). Chatu má v Bodíkoch v kolónii za hrádzou. Je to najväčší znalec sladkej vody a pohybu v nej na Slovensku. Jeho fotografie spod hladiny vyraďujú dych. Množstvo jeho záberov vzniklo práve v dunajských ramenách. Pri milovanej rieke žije od mala. Rovno pri vode býva viac-menej trvalo už dvanásť rok. „Zažil som divý Dunaj od času, keď som k nemu chodil s otcom na ryby,

až do dnešných čias. Viem o ňom asi všetko, čo sa o ňom vedieť dá. Všetko, čo sa o píše o zmenách na Dunaji, je väčšinou účelové. Pri výstavbe vodného diela sa veľa ľudí tešilo, ako priehrada pomôže úplne všetkému. To nie je pravda. Všetko je inak. Najhoršie je, že všetko ide dolu vodou.“

Peter vníma, že prírodný kanál sa zanáša. Tým, že sme ho zastavili a dali mu priestor, máme pod hladinou toxické usadeniny z kusa Európy. „Staré koryto je plytké a takmer bez vody. Aj to je zabité. Spojenie Dunaja s ramenným systémom tiež chýba. Prehrádzky vybudované na starom koryte sú len akoby dotované rybníky. To je pre ryby úplne nanič. Na ryby sú naviazané rybožravé vtáky, dravce a ďalšie predátory. V minulosti mi rovno pred chatu priľietali rôzne vtáky. Dnes ich tu už nevidím. Živočíchov je čoraz menej.“

Zmenil sa aj svet pod hladinou. Prírodné podmienky sú iné. „Z ramien úplne zmizol zubáč. Invázne sa v nich rozširuje karas striebřistý a nasádzaný kapor. Rozšírený je aj sumec, ktorý dobre príberá, a keď

Mnohé pozemky obcí na ostrove zostali hlboko pod hladinou.

je veľký, nemá nepriateľa.“ Peter Áč je mrzutý z úpravy rybárskeho zákona. „Nemám nič proti ochrane rýb. Človek nemôže byť nenažratý. Celý život chytám ryby na Dunaji a nikdy som nezažil zákaz rybolovu v ramennej sústave na pol roka. Tú veľmi nepresne klasifikovali ako netečúcu vodu. Veď ona tečie, inak by z nej zmizol život. Dôsledok je taký, že nikto neloví ryby, len pytláci majú raj, pretože ich nikto neotravuje. Narúša sa tým aj zavedená rovnováha.

Prvá písomná zmienka

Dobrohošť: 1238

Vojka nad Dunajom: 1186

Bodíky: 1272

Lokalizácia

Umelý ostrov Vodného diela Gabčíkovo je súčasťou Žitného ostrova na juhozápade Slovenska hneď vedľa hlavného mesta.

Počet obyvateľov

Dobrohošť: 510

Vojka nad Dunajom: 460

Bodíky: 270

Vývoj evidovanej miery nezamestnanosti v regióne Podunajsko

2012	15,6 %
2013	15,6 %
2014	13,5 %
2015	2,5 %
2016	10 %
2017	6,1 %
2018	4,5 %
marec 2019	3,23 %

Ekosystém je veľmi citlivý mechanizmus. Hovorí nám, že môžeme chytať na starom koryte, lenže urbáriat zavrel cesty a nemáme sa tam ako dostať. Rešpektujem ochranárov, ale rovnaký meter by mal platiť aj pre poľovníkov. Tým nezakázali pohybovať sa v priestore medzi hrádzou a starým korytom. Na terénnych autách s príviesnymi vozíkmi krmia zver. Potom sa autami odvezú takmer až k posedu. To je nespravodlivé.“

Znalcovi miestnej prírody sa nepáči ani intenzívna ťažba, ktorá tiež mení krajinu. Enklávy pôvodného porastu sú malé, civilizačný tlak je tu enormný. Už to prestáva byť oáza pokoja.

Za roky života v Bodíkoch sa v krčme naučil po maďarsky, stal sa dedinským fotografom, ktorý fotografuje už pre tretiu generáciu domorodcov. „Miestni sa snažia užívať si život. Možnosť je tu kopa. Mne napríklad prekáža, že si tu už nemôžem kúpiť noviny,“ hovorí. „Ľudia sa stretávajú vždy v piatok v krčme. To je jediný čas, keď krčmár aj varí. Sme ostrov na ostrove.“

Nabudúce: Svätý Anton

TEXT A FOTO: VLADIMÍR KAMPF